

ליון קיפניס

זמנים

ספורים

ליון קיפּניס

זמנים

ספורים

איורים: יעקב גוטקמן

שמואל זימזון בע"ט • תל-אביב

רשכללע לעינוך עיש לוינסקי

הספריה

SEMANIM by LEVIN KIPNIS

1447-2

©

כל הזכויות שמורות לשמואל זימזון בע"מ, תל-אביב
Copyright 1976 by Samuel Simson Ltd., Tel-Aviv

Printed in Israel נדפס בישראל

דפוס אופסט, תל-אביב

המכיל: 7. יונד ע"ש לוינסקי
73403
נרשם: 14. א
25 דף

י"א באדר -

יום תל-חי

ארי פאפא

פיף פחאקא

יאסו געבאר ישרא

אַרִי־הָאֵבֹן

א

לפני שנים רבות היה הדבר.
ארניה גדול נראה בארץ-ישראל, בעמתי
פרועה, עיניו בוערות והוא מקפץ בקרס
ובעמקים, משוטט בשדות וביערות. ובלילה,
בהיות שקט מסביב, היה פורץ בשאגה אדירה
בקול רעם אדיר וחזק. ואז היו האנשים מתעוררים
משנתם בפתד והילדים הקטנים מקיצים בתרדת.
מיהו הארניה הזה? מה לו כי ישאג? ולמה
זה הוא משוטט בארץ במחפש דבר-מה?
הכל יודעים מיהו הארניה הזה. הוא הארניה
אשר רכב עליו בר-כוכבא הגבור ונלחם
ברומאים, ובאשר עלה בר-כוכבא השמימה
להאיר בין כוכבים, נשאר הארניה לבדו.
עמד הארניה ושאג:
— מיהו הגבור אשר יעלה וירכב עלי
להלחם ברומאים?
אף לא נמצא גבור כזה. —

אז יצא הארִיִּה לשוטט בְּהָרִים, אולי ימצא
 שם גבור כֹּזֵה! הִלֵּךְ וְסָבַב בְּאַרְצָךְ, עַד אֲשֶׁר בָּא
 אֶל הָרִי הַגָּלִיל. שָׁם עָמַד וְשָׁאָג.
 זאת הִיְתָה שְׁאֵגָתוֹ הָאַחֲרוֹנָה. כִּי אָמַר:
 — לֹא אֶפְתַּח אֶת פִּי עוֹד וְלֹא אֶשָּׂא, עַד
 כִּי יוֹפִיעַ גְּבוּר בְּיִשְׂרָאֵל!
 וּבִמְקוֹם אֲשֶׁר שָׁאָג הָאֲרִיִּה, שָׁם כָּרַע-
 רַבֵּץ — וְלֹא קָם.
 וּמִסְבִּיב לוֹ הָרִים, הָרִים, הָרִים...
 רַבֵּץ הָאֲרִיִּה, הִבִּיט בְּעֵצָב אֶל אֲשֶׁר מִסְבִּיב
 לוֹ, עַד אֲשֶׁר כָּבוּ עֵינָיו, נִרְדָּם וְהִפָּךְ לְאֶבֶן...
 אָךְ לְבוֹ נִשְׁאַר חַי.

ב

שְׁנַיִם רַבּוֹת עָבְרוּ, גְּשָׁמִים יָרְדוּ עָלָיו,
 רוּחוֹת פָּזְרוּ עָלָיו חוֹל וְאָבָק וְכֶסֶף אוֹתוֹ לְבָלִי
 הִכִּירוּ עוֹד —
 נִיְהִי לִסְלַע. סֶלַע-פָּרָא.
 עָבְרוּ שְׁנַיִם רַבּוֹת, רַבּוֹת — — —
 פֶּתְאֻם הִתְחִיל לֵב הָאֲרִיִּה דוֹפֵק בְּקַרְבּוֹ.
 הוּא הִרְגִּישׁ כִּי הָאֲדָמָה מִתְחַתֵּיו רוֹעֶדֶת.

- אַדְמָה-אַדְמָתִי! - פֶּנָה אֵלַיָּה הָאָרְזָה -
 מַה קָרָה אוֹתָךְ וְלָמָּה אַתָּה רוֹעֵדֶת כֹּךָ?
 סִפְרָה הָאֲדָמָה:
 - רוֹעֵדֶת אֲנִי מִגִּיל: בַּחוּרִים וּבַחוּרוֹת
 מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל עָלוּ וּבָאוּ אֵלַי מִן הַגּוֹלָה.
 - וְמָה הֵם עוֹשִׂים? - שָׂאֵל הָאָרְזָה.
 - שָׂרִים הֵם! - עֲנָתָה הָאֲדָמָה.
 - שָׂרִים?
 - שָׂרִים וְחוֹרְשִׁים, שָׂרִים וְנוֹטְעִים, שָׂרִים
 וּבּוֹנִים. הִנֵּה הֵמָּל הַסִּי וְהַפּוֹרֶת אֲשֶׁר הִקִּימוּ.
 - וְגִבּוֹר יֵשׁ בָּהֶם? - שָׂאֵל הָאָרְזָה.
 - כָּלֶם גִּבּוֹרִים! עֲנָתָה הָאֲדָמָה - אֵךְ
 הַגִּבּוֹר שֶׁבְכָלֶם הוּא יוֹסֵף הַגִּלְלִי.
 שָׁמַע הָאָרְזָה וְשָׂמַח:
 - הִנֵּה קָם הַגִּבּוֹר! הִנֵּה הוֹפִיעַ!
 וְצִפְרִים טְסוּ-רַחְפוּ מִמַּעַל לוֹ וְהֵן שָׂרוֹת
 וּמִצְפָּצָפוֹת.
 - צִפְרִים תְּכַיְבוֹת! מַה אַתָּן שָׂרוֹת וְמָה
 אַתָּן מִצְפָּצָפוֹת?
 עֲנֵי הַצִּפְרִים:
 - צִי-צִי-צִי! - קָם גִּבּוֹר בַּגִּלְלִי, יוֹסֵף

הגלילי! ציף-ציף - חכם הוא! ציף-ציף -
חרוץ הוא! ביום הוא עובד, חורש וזורע,
ובלילה שומר הוא, שומר הגליל - ציף-ציף!
לב הארזיה התחיל דופק בו בחזקה:
- הנה קם הגבור! הנה הופיע!
והארזיה רבץ וחסכה לגבור כי יבוא אליו.

ג

היה לילה.
רוחות חלפו בקול יללה.
- מה קרה, רוחות? - שאל הארזיה -
ספרו לי!
ספרו הרוחות על כנופיות-שודדים אשר
התנפלו על הסל להחריבו ולהרג את אנשיו.
אך הבחורים הגבורים והבחורות האמיצות
נלחמו בשודדים ולא נתנו להם לגשת.
- והגבור? - שאל הארזיה - אי יוסף
הגבור?
- הגבור נלחם! כל החברים נפצעו, רק
הגבור נשאר יחידי, אחד כנגד הרבה פורעים,
ביד אחת כנגד הרבה-הרבה ידים. הוא נלחם

בָּהֶם – וְנִצַּח אוֹתָם! אֶף בְּרַגַע אֲשֶׁר נִצַּח –
נִפְצַע וְנָפַל...

וְהַרוּחוֹת חָלְפוּ הֵלָאָה בְּקוֹל יִלְלָה.
– נָפַל! – נֶאֱמַח הָאָרֶזֶה.

עוֹד שָׁעָה רַבָּה רַבֵּץ הָאָרֶזֶה דּוֹמֵם וְשׁוֹמֵק.
בְּחִצּוֹת הַלִּילָה הִתְחִיל לֵב הָאָרֶזֶה דּוֹפֵק מְאֹד.
הוּא הִתְעוֹרֵר, עָקַר אֶת בִּגְדָיו מִמָּקוֹם
רַבְצוֹ, נָעַר בְּחִזָּקָה אֶת פִּלְפִּלֵי בְּעִמְתּוֹ, זָרַק
מֵעָלָיו אֶת הַחוּל וְהָאֵבֶק אֲשֶׁר זָבְקוּ בוֹ – וַיְהִי
שׁוֹב לָאָרֶזֶה סִי, אֲדִיר וְחִזָּק. אִי קָם וְהִלָּף.
בְּשִׁקֵּט וּבְגִּיטוֹן צָעַד עַד הַמָּקוֹם שֶׁם נָפַל
יוֹסֵף הַגִּבּוֹר – וַעֲמַד.

מִתַּח צִנְאוֹרוֹ וְשֹׁאֵג שֹׁאֵגָה גְּדוֹלָה, אֲשֶׁר
הִתְגַּלְגְּלָה בְּרַעַם עַל כָּל הַהָרִים מִסְבִּיב. אַחֵר
רַבֵּץ, עֵינָיו כָּבוּ וְשׁוֹב הִפֵּף וַיְהִי לְאֶבֶן.

★

כָּל אֲנָשֵׁי הַגָּלִיל שָׁמְעוּ אֶת שִׁמְעֹת הָאָרֶזֶה.
לְמַחֲרַת בָּאוּ וּמָצְאוּ אֶת אֲרִי-הָאֵבֶן רוֹבֵץ עַל יַד
יוֹסֵף הַגִּבּוֹר.

שֶׁם הוּא רוֹבֵץ עַד הַיּוֹם הַזֶּה.

הַיֵּד הַחֲזָקָה

א

הַדָּבָר הַיֵּה בְּזֶמֶן מַלְחַמַת־הַעֲצָמָאוֹת.
הַמַּלְחָמָה הַיְתָה נְטוּשָׁה בְּכָל גְּבוּלוֹת הָאָרֶץ
מִסְבִּיב. כְּבִימִי מַלְחַמַת־הַחֲשָׁמוֹנָאִים בְּיוֹנִים בֶּן
עֶתָה, עֲמָדָנוּ מַעֲטִים נֶגֶד רַבִּים – וְנִצַּחְנוּ. כִּי
גְבוּרֵי־חֵיל הָיוּ חֵילֵינוּ וְעוֹיְנָפֵשׁ, וּבְכָל מְקוֹם
שֶׁם נִעְרַף הַקָּרֵב הִבִּיסוּ אֶת הָאוֹיְבִים וְהִנְחִילוֹם
מִפֶּלֶה.

אֲךָ בְּמִקּוֹם אֶחָד, בְּנֶגֶב, הַיְתָה הַמַּלְחָמָה
חֲזָקָה עַל חֵילֵי יִשְׂרָאֵל. לְגִיוֹנוֹת הָאוֹיֵב הִתְכַּנְּפוּ
וּבָאוּ רַבִּים מְאֹד, וּבִידֵיהֶם נָשַׁק לָרֵב, קָל וְכֶבֶד
וְאַף חֲדִישׁ. לָמֶן הִבְקֵר הָיָה נְטוּשׁ הַקָּרֵב מִזֶּה
וּמִזֶּה: הִנֵּה חֵילֵינוּ גָּבְרוּ חֵיל וְכִבְשׁוּ בִסְעָרָה אֶת
הַמִּשְׁלֵט הַחוֹלֵשׁ עַל כָּל הַסְּבִיבָה, וְהִנֵּה עָלוּ גְדוּדֵי
הָאוֹיֵב גְּלִים־גְּלִים, כְּגַלֵּי יָם אֲדִירִים וְכִבְשׁוּ אֶת
הַמִּשְׁלֵט מִחֲדָשׁ.

שְׁלֹשׁ פְּעָמִים עָבַר הַמִּשְׁלֵט מִיָּד לְיָד. כָּבַר
בַּד הַלֵּילָה – וְהַמַּעֲרָכָה עוֹד מִתְחוֹלָלָת בְּכָל

צוה. והלילה קר ואפל מאד. כל דבר אכל לא
בא אל פי חילינו כל היום. אמנם, המשלט עבר
שוב לידינו ודגלנו מתנוסס עליו, אבל התקפה
מחדשת אימה עלינו, קשה ביותר. התגברת
בנפש ובגושק, שהיתה צריכה להגיע, בוששה
לבוא והמצב היה חמור.

פתאם – ומהומה קמה במחנה האויב,
צעקות אימים עלו משם וחילי האויב נראו
נסים מנוסת חרדה ונפזרים לכל עבר.
ואחד הבוחרים אשר נתפס בשבי ספר
בשהוא אחיו בלהה:

„אללי, אשר ראו עיני: יד מעורפפת נראתה
טסה באויר, טסה במהירות הבזק מקצה המחנה
אל קצהו והיא הולמת בעז על ימין ועל שמאל...
אללי!“

– אחד מאנשינו הוא! – אמר חיל אחד.
– בחור נועז! – ענו האחרים.
אז צוה המפקד:

– פקדו נא וראו, מי הלך מעמנו.
פקדו – והנה אין איש חסר. היה הדבר
לפלא.

זה היה בזמן מלחמת-העצמאות.

אף היה היה דבר עוד לפני עשרות שנים:
בחור יהודי היה בארץ רחוקה, יוסף שמו,
והוא גבור-חיל, ידים לו חזקות, ועל אצבע ידו
השמאלית ענד טבעת זהב, עליה היה חרות
מגן-דוד, ובאמצעיתו חקוקה המלה "ציון",
לאות, כי עו רצונו לעלות לארץ-ישראל. אולם,
כשעלה לארץ היה גדם ידו השמאלית, כי
נקטעה היד בהלחמו, מלחמת עם זר.

ויוסף עלה ארצה לעבדה ולשמרה. בידו
האחת עבד את האדמה ביום, ובידו זו אחז את
הרובה בעמדו על המשמר — בלילה. כי רבים
צוחרים משבטי הערבים לא יכלו לראות את
ישובי היהודים בפריחתם ושגשוגם והתנפלו
להחריבם.

ובלילה אחד, ליל י"א באדר, התנפלו
פורעים על תל-חי הקטנה בגליל העליון, שם
עבדו יוסף וחבריו. מעטים היו, בודדים היו,
אף נלחמו בגבורה במתנפלים.
נפצע יוסף.

וגם בהיותו פצוץ ערף את תכנית ההגנה,
ובידו האחת נלחם עד הרגע האחרון. ובמקום
נפלו שם נקבר, ומצבת-אריה הוקמה על קברו,
היא מצבת יוסף הגלילי בתל-חי.

ג

נח יוסף על משכבו באדמת ישראל, אף
ידו השמאלית הקטועה נשארה אי-שם במקומים,
בארץ זרה.

לא מצאה היד מנוחה בנקר, ונשבעה:
„מנוחה לא אדע ומרגוע, עד אם אלחם
למען עמי!“

ובאשר נשבעה, כן קימה.

בהגיע מלחמת-העצמאות — הופיעה!

...היה לילה, ליל אפל, והמערכה נטושה
בין ישראל לשבע מדינות ערב, אז הונקה היד
על מחנות האויב, בהיקה בחשכה בברק והלמה
בעז. אימה ופחד נפלו על האויבים ונסו בחרדה
בשבעה דרכים...

בהאיר היום יצאו חילי ישראל לאסוף את
הנפגעים ולחבש את הפצועים. והנה מצאו יד

1945
1946

המכללה לחינוך ע"ש לוינסקי
הספריה

קטועה נסה בשדה, והיא גדולה וחזקה, ובאחת
אצבעותיה טבעת זהב גדולה, עליה חרות מגן-
דוד ובאמצעיתו המלה "ציון".

— יד משלנו היא זו! — אמרו החילים.
בדקו את כל הפצועים — ולא נמצא אף
אחד חסר יד שמאל.

— אכן, יד פלאית היא זו! — השתוממו
החילים — האם לא זו היד החזקה אשר עשתה
שמות באויב?...

ויהי הדבר לפלא.

בו במקום כרו קבר ליד, ירו לכבודה
שלשה מטחים ועמדו דם. על קברה הקימו
מצבת-יד חצובה מאבני המקום. היא מצבת-
היד הלכנה, המזהירה בזהר שמש ביום ולננה
ירח בלילה בשדות הנגב הצפוני עד היום הזה.

יוסי גבור ישראל

א

הכמה עמדה ליד ארי-האבן והמורה ספרה
על גבורי מל-חי. יוסי הקטן היה צוף, והשעין
את ראשו על המצבה.

פתאם – מישהו נגע בו. רואה הוא:
ארי-האבן שם עליו את כפו ומביט אליו בעינים
פקוחות.

יוסי נבהל.

– אל תפחד! – קרא הארניה – מה
שמה, ילד?

– שמי יוסי.

– אף אתה יוסי! – קרא הארניה –
וידוע אתה, מי היה יוסי הגלילי?

– בנדאיו הגבור מל-חי! אף אני אהיה
גבור...

– ככה? – נהם הארניה – אם כן, עלה
ורכב עלי!

אך עלה יוסי על גב הארנה, והנה זה
 שאג, קפץ מעל בסיסו, והתחיל רץ ומדלג על
 הרים וגבעות, עד שבא אל מערה גדולה.
 במערה היה ארמון נפלא ובו ישבו מסבים
 כל גבורי ישראל.

באשר נראה הארנה בפסח המערה קראו
 כלם בקול:

— ברוך הבא! הנה עוד גבור מישראל!
 הארנה פרע על ברכיו ויוסי ירד מעליו.
 — קרב הנה! — פנה אליו אחד הגבורים,
 והוא גדם-יד.

יוסי קרב ועמד.
 שם יוסי הגלילי את ידו האחת על ראשו
 של יוסי וברך אותו:
 — הנה

גבור

בישראל! — — —

יוסי התעורר. המורה עמדה על ידו וידה
על ראשו:

— נרדמת, יוסי... הגה הכתה הסתדרה
קבר לשוב.

יוסי נכנס אל השורה, צעד עם כל הילדים,
אף לנגד עיניו עוד רחף הסלום הנפלא.

כ' בתמוז -

יום הרצל

אשק הפתאים
פהראש! הפתאים
הרצל פתאים

משק הכנפים

א

היה יום אביב.

בגן גדול בין עצים מלכלכים, עמד בית.
בראש גגו נטרה צפור, נענעה ונבנבה וצפצפה
עליוות.

עפה ובאה צפור שניה, עמדה על הגג
מנגד ושאלה:

— צי-צוי, חברתי! מה העלו כה ומה
הזמר בפיך?

ענתה הצפור:

— אינך יודעת? הלא בבית הנה נולד
ילד!

— ילד נולד! — ששה הצפור השניה אף
היא ועפה ובשרה לכל הצפרים אשר בגן:

— צי-צוי-צוי! שמענה, חברות, התבשרנה:
ילד נולד בבית הנה!

התאספו ובאו הצפרים, מכל קצות הגן
באו, התרוממו וחסגו ממעל לבית, שקשקו בנפיהן
וצפצפו:

— מזל טוב! מזל טוב!

היה משק הכנפים חזק מאד, וכל האנשים
אשר עברו ליד הגן נשאו את עיניהם למעלה,
הביטו אל הצפרים והתפלאו:

— מה השמחה היום הנה לצפרים? מה
הן מצפצפות ומתעלזות כל כך?

ב

הבן הנולד היה הרצל.

ויפה היה ועדין: פניו נעימות ועיניו
זוהרות.

יום יום הוציאה אותו אמו אל הגן, טילה
אתו בין השבילים, למען ישאף אויר צח.
באחד הימים ישבה האם על הספסל בגן
וקראה בספר, ולידה עמדה עגלת-ערש ובה
ישן הרצל התינוק.

וצפור אחת הציצה מן העץ הקרוב, ראתה
את הילד המנמנם, וצפצפה:

— יוֹ-פִי-יוֹ-פִי! יִפִּי יֵלֵד, יֵלֵד יִפִּי!
נָעֲנְתָה צְפוּר מִן הָעֵץ הַשָּׁנִי:
— הֲלֹא זֶהוּ הָרָצֵל הַיְּפֵה-פֶה!
שָׁמְעוּ הַצִּפּוֹרִים מִרְחוֹק וּבָאוּ קָהֵל גָּדוֹל
וְצִפְצְפוּ:

— יְפֵה-פֶה! יְפֵה-פֶה! יְפֵה-פֶה!
הִתְעוֹרֵר הָרָצֵל מִשְׁנָתוֹ, פָּקַח אֶת עֵינָיו
הַמְּאִירוֹת וַחֲנִיף לַצִּפּוֹרִים, מִלְּמַל בְּפִיו הַקָּטָן וְאֶת
יָדָיו הַרְכוּזֹת נָשָׂא לַמַּעֲלָה כְּרוֹצָה לְגֹעַ בָּהֶן.
— יְפֵה-פֶה! יְפֵה-פֶה! — צָהֲלוּ הַצִּפּוֹרִים
וּשְׁקִשְׁקוּ בְּנִפְיָהֶן בְּחִזְקָה.

וְכָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָבְרוּ בְּגֵן עֵמֶדוֹ רָגְעוּ
וַהֲבִיטוּ פַּעַם אֶל הַצִּפּוֹרִים וּפַעַם אֶל הָרָצֵל הַקָּטָן
וְדוֹבְבוּ:

— יְפֵה-פֶה!

ג

גָּדֹל הָרָצֵל וְהִיָּה לְנַעַר וְהִיָּה לְאִישׁ. וְקוֹמָה
לוֹ זְקוּפָה, וְעֵינָיו לוֹ עֲמָקוֹת וְזָקֵן עוֹטֵר אֶת
פָּנָיו הָאֲצִילִים.
אֵךְ עֲצוּב הִיָּה בְּלִבּוֹ.

כי עבר הרצל מארץ אל ארץ, ראה את
בני צמו בסבלם, וכאב, כאב מאד ומנוחה לא
יזע, מה המעשה אשר יעשה, להיטיב להם.
ובקר אחד נסגר הרצל בחדרו.

יום, יומים. וביום השלישי באו שתי צפרים
ועמדו על העץ מול החדר.

אמרה צפור אחת:

— לא ראיתי את הרצל בגן היום.

ענתה לה חברה:

הלא נסגר בחדרו מאז הבקר השלישי!

נדברו שתי הצפרים:

— הבה נציץ בחלון ונראה, מה הוא

עושה שם?

הציצו וראו:

הרצל יושב צמוד אל שלחנו, טובל עטו

בקסת וכותב. כל השלחן מלא גליונות כתובים.

— הס! הוא כותב! — לחשה צפור אחת.

— אל נפריע! — ענתה חברה.

אך הסוד נתגלה מהר בכל הגן:

„הרצל כותב ספר!“

ובאו כל הצפרים, להקה גדולה, עברו

בטור ארץ והציצו בחלון. אחר התרוממו עד
מעל לגג, התעופפו וערכו הקפות.
אף צפור לא ציצה, שלא להפריע את
הרצל בכתבו. אף בנפיהן שקשקו חרש-חרש
כמשק גלים וכפכפוף מעין מתוף האדמה.
והרצל יושב בחדרו הסגור וכותב. דפים
רבים בסו כבר שורות-שורות, אף הספר עוד
לא נכתב כלו. הוא כפוף אל שלחנו, מריץ עטו
משורה לשורה, ואת עיניו אינו מרים להציץ
בחלון. אף שומע הוא מעל לראשו משק כנפים
בהן ועדין מאד. ונעים לו לשמע, וטוב לו
להקשיב ולכתב עוד.
וקול משק הכנפים לא חדל, עד אשר
כלה הרצל לכתב את ספרו.
הוא הספר „מדינת היהודים“.

הַבְּרוּשׁ וְהַדָּגָל

א

אִישׁ יְהוּדִי הָיָה בָּאָרֶץ הוֹנְגְּקוֹן, הָרָצֵל שְׁמוֹ.
וְהָאִישׁ יָפֶה-תָּאֵר וַיְפֶה-מַּרְאֶה, מִשְׁכֵּמוֹ
וּמַעֲלָה גְבוּהַ מִכָּל הָעָם. פָּנָיו מְאִירִים, עֵינָיו
מְזוּהָרוֹת, עֲמֻקּוֹת וְטוֹבוֹת מְאֹד.

עָלָה הָרָצֵל לָאָרֶץ-יִשְׂרָאֵל, עָבַר בְּכָל הָאָרֶץ
וּבָא עַד גִּבְעָה אַחַת בְּסָבִיבַת הַמוֹשָׁבָה מוֹצָא,
אֲשֶׁר עַל יַד יְרוּשָׁלַיִם.

וְהַיּוֹם יוֹם חָם מְאֹד. הַשֶּׁמֶשׁ בָּעָרָה כְּתוֹנֹר,
רוּחַ חֲמָה צָרְכָה אֶת הַפָּנִים וְהַפְּרִיחָה אֶבֶק
בַּעֲנָנִים לַשָּׁמַיִם. טַפֵּס וְעָלָה הָרָצֵל עַד רֹאשׁ
הַגִּבְעָה וְעָמַד לְהִבִּיט מִסָּבִיבוֹ.

רָאָה: הָרִים וְהַרְרֵי-הָרִים, סְלָעִים וְסְלָעִי-
סְלָעִים. וְהַהָרִים עָרְמִים, וְהַסְלָעִים חֲשׂוּפִים, אֵין
עֹשֵׁב, אֵין פֶּרֶחַ, וְעֵץ אֵין אֲשֶׁר יָרִים רֹאשׁוֹ
לַשָּׁמַיִם וַיִּפְרֹשׁ צֵל עַל הָאָרֶץ.

צמד ונטע ברוש. על ראש הגבעה נטע
אותו, כי אמר:

„ממני יראו וכן יעשו כל היהודים. כל
אחד ואחד יטע עץ, ולא יעברו ימים רבים,
עד אשר יכסו כל ההרים מסביב עצים רבים –
יער גדול מאוד.“

ב

עברו ימים עברו שנים. יהודים רבים לא
באו לארץ ועצים לא נטעו בה. ההרים נשארו
ערמים והסלעים – חשופים.

וברוש הרצל בראש הגבעה – השמש
שלחה אליו שרניה, הטל החיה אותו ועלה וגדל
וזקף קומתו, דומה לאיש אשר נטעו. ונופו
ירק, רענן, וצלו פרוש על הארץ.

באו צפרים ומננו בין ענפיו ושרו שירים
לברוש הרב ולאיש אשר נטעו.

ואנשים עובדי-ארח סרו אליו לנוח בצלו,
והללו את האיש אשר נטעו.

וילדים וילדות אשר יצאו לטיל אל ההרים

בָּאוּ וַיֵּשְׁבוּ מִסְבִּיב לְבְרוּשׁ הַנָּאָה וְסָחוּ אֲגָדוֹת
עַל הָרָצַל, הָאִישׁ הַנִּפְלָא אֲשֶׁר נָטְעוּ.
כִּי יָפָה הָיָה הַבְּרוּשׁ, עַל רֹאשׁ הַגִּבְעָה עָמַד
וַנִּרְאֶה הָיָה עַד לַמֶּרְחֹק.

ג

עָבְרוּ יָמִים, עָבְרוּ שָׁנִים.
וְהַיָּמִים קָשִׁים וְהַשָּׁנִים רָעוֹת לִיהוּדֵי הָאָרֶץ.
וּבְיוֹם אֶחָד בָּאוּ וְסִפְרוּ: „הַבְּרוּשׁ נִגְדַע!”
יָד רָשָׁעָה קִצְצָה אוֹתוֹ בַּגֶּרֶז, בַּחֲשֻׁכַת הַלַּיְלָה
הַפִּילָה אוֹתוֹ לָאָרֶץ.
נָפַל הָעֵץ. אֵינּוּ נִרְאֶה מֶרְחֹק.
וְהַצִּפְרִים עָפוֹת מִסְבִּיבוֹ וּמִצִּפְצָפוֹת מְרָה.
מִבְּכוֹת אֵת הַבְּרוּשׁ שֶׁנִּגְדַע, מְקוֹנְנוֹת עַל קִנְיָהֶן
אֲשֶׁר נִהְרְסוּ.
וַדְּבוּרִים וּפְרָפְרִים בָּאוּ – וּפָרְחוּ מִן
הַמָּקוֹם.

וַיֵּלְדוּ וַיִּלְדוּת בָּאוּ, וּבִרְאוֹתָם אֵת הַבְּרוּשׁ
שָׁרוּעַ עַל הָאָרֶץ, עָמְדוֹ וְנִשְׁבָּעוּ:
בְּרוּשׁ אֶחָד נִגְדַע –
בְּרוּשִׁים רַבִּים נָטְעוּ!

...ובקשבת הליל, באו הילדים, לקחו את
 גזע הברוש, נשאו אותו על כתפיהם והביאו
 אותו לירושלים. נקו אותו מענפיו, הקציעו-
 שפצו אותו ועשו ממנו מוט גבה וזקוף, ובראשו
 תלו דגל תכלת ולבן -
 הוא הדגל היפה אשר הונף ביום חגגת
 האוניברסיטה העברית על הר הצופים.

הַרְצֵל הַשְּׁנִי

א

עוד קטן הוא הרצל, קטן, קטן.
הו, מי ימן ויהי כבר גדול, גדול כהרצל
הגדול, הדוקטור בנזמין זאב הרצל, וגם לו יהיה
זקן שחור ויפה.

אף קטן הוא עוד, בן שבע: השנה נכנס
בק לכיתה ב' ועוד הדרך רחוקה.
לעת עתה מתנחם הרצל בשמו.
כי ישאל אותו איש:

— מה שמך, ילד?

וענה בגאון:

— הרצל!

כל הילדים בני כבתו מקנאים בו, כלומר,
בשמו.

אמנם, גם להם שמות יפים, אף הכל
מודים ואומרים:

”השם הרצל עולה על כל שם!”

אומרים לו הילדים:

— לא השם הוא העקר, אלא המעשים.

עונה הרצל:

— גם מעשים יהיו!

— מתי? בפורים? — צוחקים הילדים.

כי בפורים התחפש לדוקטור הרצל ולבש

מסכה עם זקן שחור.

הרצל אינו שם לב לצחוק הילדים ועונה:

— לכשאגדל.

— אשרי המסכה!.. — עונים הילדים

בלעג.

אך הרצל הקטן אינו שם לב גם ללעג

חבריו: הוא החליט להראות במעשים שיהיה

כהרצל הגדול, בדוקטור הרצל.

ב

בגנת ביתם נטע הרצל ברוש.

עוד לפני שנתיים, בהיותו בגן-הילדים,

נטע את העץ: הגנת חלקה בט"ו-בשבת עציצים

ושתילים לכל הילדים, כדי שישתלו אותם בגנת

ביתם. והרצל אף הוא עשה כן וטפל כל הזמן
 בעצו, עזר מסביבו, וכל אותו השקוה יום-
 יום. קטן היה הנטע, קטן היה מהרצל, אף
 כיום גדל וגבה עד למעלה מקומת איש. תחת
 ברוש זה היה הרצל יושב וקורא בספריו. —
 ביום כ' בתמוז הקדים הרצל לשוב מבית
 הספר. רק שלש שעות למדו באותו יום. אחרי
 ההפסקה הגדולה ספר המורה לילדים על
 הדוקטור הרצל ואשר עשה לעם ישראל. על
 ידו עמדה תמונת הדוקטור הרצל בתוך מסגרת
 שחורה והיא גבוהה משכמה ומעלה מן המורה.
 דבריו האחרונים של המורה היו עצובים.
 הוא ספר על מותו של האיש הגדול הזה.
 הילדים היו נרגשים מאד, שרו את
 "התקוה" ויצאו בשקט מן הכיתה. —

ג

כששב הרצל הביתה לקח את ספרו וישב
 תחת ברושו. אף הוא לא יכל לקרא בספר,
 רגעים אחדים שקע במחשבות.

פּתאם - - -

והנה הברוש הלך ונמוג ומתוכו הופיע
הדוקטור הרצל בכל מלוא קומתו והודו, והוא
מזהיר כלו ועיניו הטובות מביטות אליו, אל
הרצל הקטן. שעה קלה עמד דום ואחר פתח
את פיו ושאל:

- מי אתה, הילד?

הרצל הקטן התחזק וענה:

- אני - שמי הרצל, כשמך אתה.

- הרצל? כשמי? כלום יודע אתה מי

אני?

- יודע ויודע! הרבה קראתי. הרבה

שמעתי. וגם היום ספר לנו המורה עליך ועל

מעשיך הגדולים!

הדוקטור הרצל שתק רגע, מטה במטפחת

לבנה את עיניו ואמר בעצב:

- אנכי רק התחלתי, לא זכיתי להמשיך...

הרצל הקטן פרש ידיו וענה:

- הנני! אני אמשיך, ואם לא אגמר -

יבא הרצל שלישי ויגמר.

הוא רק אמר - והנה צמחו קנפים
לדוקטור הרצל. פרש אותן למעלה וקרא:
- ברוך תהיה, בני!
אף הרצל הקטן מוסיף ואומר:
- לו רק תורני את הדרך אלך בו ואת
המעשה אשר אעשה!
אז חבק הרצל הגדול את הילד אל לבו
ומיד התרומם אתו למרומים.

שעה רבה עף-שט הרצל הקטן בשחקים.
מה רבים המראות הנפלאים אשר ראו עיניו,
ומה כבירים הדברים אשר דבר אליו הדוקטור
הרצל פה אל פה - - -

הרצל התעורר.
ההיה זה חלום?..

עוד כל המראות הנפלאים נצבים לנגד
 עיניו. עוד קולו של הרצל המקסים מצלצל
 באזניו. הן יודע הוא את הדרך ילך בה ואת
 המעשה אשר יעשה.

אך קטן הוא עדין, הרצל, קטן, קטן.
 עוד יש לחכות.
 לכשיגדל...

כ"א בתמוז -

יום ביאליק

קן יצחק

קו לצפור

...וכאשר הבית נבנה וכפת-גג תפארת
לראשו: וכאשר הגן מסביב לבית היה כבר
משתל פרחים ונטוע עצים, עצי נוי ופרי –
היה ביאליק המשורר מתהלך בשבילי הגן, מזין
עיניו בפרח מרהיב, מחליק בידו ענף רענן
ומרים זלזל שצנח לו.

ובשבתו בחדרו ליד שלחנו, מול החלון
הפונה לגן, היה המשורר מפסיק מפעם לפעם
את כתיבתו, מביט החוצה, ובעוד עטו בין
אצבעותיו הקשיב לרשרוש עלים, האזין לציוץ
צפרים.

פעם אחת ראה צפור מתנדנדת על ענף
מול חלונו הפתוח, ובבת-אחת נשאה כנפיה
ועפה ישר אל החלון, כרוצה לחדר אל הבית
פנימה: ופתאם נמלכה והתרוממה למעלה, למעלה
הגג. לאחר רגעים שוב נראתה אותה צפור

עָפָה אֶל מוֹל הַחֲלוֹן וְשׁוּב מִתְרוֹמָמֶת לִמְעָלָה,
לִמְעָלָה. אַף הִבְחִין הַמְשׁוֹרֵר, כִּי נִשְׁאַה הַצִּפּוֹר
פֶּסֶת-קֶשׁ בְּמִקְוֶהָ. אִזּוּ הִבִּין, כִּי בּוֹנֵה הַצִּפּוֹר קָן
לָהּ בְּקִרְבָּתָּהּ מְקוֹם.

עָבְרוּ יָמִים אֶחָדִים, וּבִיֵּאֲלִיק הִתְהַלֵּךְ בְּגֵן.
הִסְתַּכֵּל כֹּה נֹכַח וְרָאָה: אֲכֵן קָן בְּנוֹי עַל הַכֶּרֶכֶב
מַעַל לַחֲלוֹן.

עוֹד הוּא עוֹמֵד וּמִסְתַּכֵּל – וְצִפּוֹר פֶּרֶחָה
מִתּוֹף הַקָּן.

„טִפְשָׁנָה!“ – הִרְהֵר בִּיֵּאֲלִיק – „נִבְהֵלָה מִפְּנֵי...

וְכִי מָה רָצָה אֶעֱשֶׂה לָּהּ?“

רָצָה בִּיֵּאֲלִיק לִרְאוֹת אֶת הַקָּן, אַף לִהְצִיץ
אֶל תּוֹכוֹ. עָמַד בְּסִמּוּךְ סֵלֶם-סִידִים נִשְׁכָּח, טִפְס
עָלָיו בִּיֵּאֲלִיק שֶׁלֵּב אַחֵר שֶׁלֵּב, עַד לִגְבֹּהַּ הַגֵּג,
רָבֵן וְהִצִּיץ לַתּוֹף הַקָּן. רָאָה בְּקָן שְׁלֹשׁ בִּיצִים
קִטְנֹנוֹת, עֲגָלוֹת, כְּגָלוֹת הַנְּגוּגִית הַחֲבִיבוֹת עַל
הַתִּינוֹקוֹת לְשֹׁחַק בָּהֶן.

בְּפָנִים צוֹהֲלוֹת נִכְנַס בִּיֵּאֲלִיק הַבֵּיתָה וּבִשָּׁר
בְּקוֹל: – שְׁלִישִׁיָּה תוֹלֵד לָנוּ... בְּקִרְוֹב!

וּכְדִי שְׁלֹא לִמְחֹס אֶת בְּנוֹ הַבֵּית שְׁעָמְדוֹ
תְּמוּהִים, הִסְבִּיר:

1862

— צפור בנתה קן לה מעל כרכב הסלון,
 ובקן שלש ביצים. בקרוב תתבקענה הביצים
 ויצאו אפרוחים.
 היתה בבית ביאליק סבתא חמודה וחכמה.
 האירה את פניה, התבדחה וקראה:
 — בשעה טובה ומצלחת! הלנאי ותרונה
 מהם נחת...

ב

עברו ימים.
 בקר אחד השכים ביאליק ופתח את תריס
 הסלון. הזריס נפתח לרוחה. אויר צח פרץ אל
 החדר, והנה... דבר-שה נראה צונח מלמעלה.
 מהר ביאליק אל הגן, אל מול התריס
 הפתוח, הביט ונחרד: על הארץ משלך קן ובו
 שלש ביצים מנפצות...
 — אוי! — פרצה זעקה מפיו.
 לקול זעקתו מהרו בני הבית אל הגן.
 באו, ראו ושתקו. הבינו את צערו של המשורר.
 אך סבתא הנידה את ראשה ולחשה:

„טפֿשֿנט בֿזאת!.. לאַ מֶצֶאָה בְּכָל הַגֶּן הַגָּדוֹל
הַזֶּה מְקוֹם בְּטוֹחַ לִבְנוֹת לָהּ קֵן, אֲלֹא מִצֵּל לִפְרָכָב,
סְמוּךְ לְתָרִיס הַנִּסְגָּר וְנִפְתָּח וְעֵלּוּל לְהוֹיֵק...“
וְאֵל בִּיאָלִיק נִגְשָׁה, טַפְחָה עַל שִׁכְמוֹ וְאָמְרָה
דְּבָרֵי נְחֵמָה:

— שְׂכַחְנִיּוֹת הֵן הַצְפָּרִים, מִמָּשׁ כִּבְגִי-אָדָם.
מִחֵר תִּבְנֶה לָהּ הַצְפּוֹר קֵן חָדָשׁ, וְאִפְלוּ עַל
אוֹתוֹ בְּרָכָב הַחֲלוֹן, וְתַטִּיל שֵׁלֶשׁ בִּיצִים אַחֲרוֹת.
אַף אַתָּה, יְקִירִי, הִיָּה זֹהִיר, אַל תִּסְתַּכֵּל בְּחוּף
קֵן-צְפּוֹר וְאֵת קוֹלָהּ אֵל תָּרִיס. הִס! פֶּן תַּעֲזִיר אֶת
הָאִפְרוּחִים הַיֹּשְׁנִים בְּקִלְפָתָם...

ג

אַף בִּיאָלִיק לֹא נִרְגַע. מִרְאֵה הַקֵּן הִמְשִׁלָּה
עִם הַבִּיצִים הַמְּנֻפְצוֹת לֹא סָר מִנְּגֵד עֵינָיו. הוּא
חָשׂ אֶת עֲצָמוֹ אֲשֶׁם, עַל כִּי לֹא נִזְהָר וּפָתַח אֶת
הַתָּרִיס בְּחִזְקָה.

וּבִקֵּר אֶחָד הַשָּׂכִים וּפָתַח אֶת תָּרִיס הַחֲלוֹן
בְּזִהִירוֹת. אוֹר גָּדוֹל מָלֵא אֶת הַחֲדָר, אוֹר שֶׁל
שִׁבְעַת שְׁמֻשׁוֹת.

יֵשֵׁב בְּיֹאֵלִיק וְכָתַב אֶת שִׁירוֹ:

כֹּן לַצֹּפֹר בֵּין הַעֲצִים...

קָרְאוּ בְּנֵי הַבַּיִת אֶת הַשִּׁיר. סִבְתָּא הַתְּרַגְּשָׁה
וְנִשְׁקָה לַמְשׁוֹרֵר.

— שִׁיר קֶטָן, אֶף חֲמוּד — אֶמְרָה — זְכוּת
גְּדוּלָה לָהּ, יְקִירִי, שִׁילְדִי יִשְׂרָאֵל יִקְרְאוּ אֶת
הַשִּׁיר, יִלְמְדוּ אוֹתוֹ, אֶף יִשִּׁירוּ אוֹתוֹ — הֵם לֹא
יִתְּרִסוּ קִנִּים. לֹא יִתְּרִידוּ צַפְרִים וַיִּזְקְרוּ בַּגּוֹזְלִים.
יוֹם זֶה הֵיךְ יוֹם טוֹב לַמְשׁוֹרֵר.

ט' באב -

יום החרבן

פּבֿיִתֿלֿ פּאַצֿרֿהֿי

אַלֿאֿי פּבֿיִתֿלֿ

פּאַרֿאָזֿים

הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי

א

עַל הַר הַבַּיִת בִּירוּשָׁלַיִם תְּנוּעָה וּתְכוּנָה:
עוֹלֵי בָבֶל, וּבְרֵאשֵׁם זָרְבָבֶל בֶּן שָׁאֲלִיתִיאֵל
וַיִּשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק, מִיִּסְדִּים אֶת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ.

וּרְבֵּה הַשְׁמָחָה וּגְדוּלָּה הַתְּרוּעָה.

בַּקִּמָּה מִתִּי מִסְפָּר, זְקֵנִים, אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת
הָרִאשׁוֹן בְּתַפְאֲרָתוֹ, מִתְּהַלְכִּים כְּאַבְלִים, בּוֹכִים
וּמוֹחִים דַּמְעוֹתֵיהֶם. אַף קוֹל בָּכִים נִבְלַע בְּתוֹךְ
מִצְהָלוֹת הַיְלָדִים וְהַנְּעָרִים, אֲשֶׁר בָּאוּ בְּהִמּוֹנִים
וּמִלְאוּ אֶת שְׂטַח הַבִּנְיָן: הַקִּטְנִים שָׂבָהּ מִשְׁחָקִים,
מִקְפָּצִים עַל הָאֲבָנִים וּמִדִּלְגִּים עַל עֲצֵי הָאֶרֶז,
וְהַגְּדוֹלִים שָׂבָהּ עוֹזְרִים עַל יְדֵי עוֹשֵׂי הַמְּלָאכָה:
מְגִישִׁים לַחֻצְבִּים, מוֹשִׁיטִים לְחֶרְשִׁים, עוֹמְסִים
וּבּוֹנִים וְנוֹשְׂאִים בְּסֶבֶל. אַף אֱלֹה וְאֱלֹה מְרִיעִים
וּמַרְעִישִׁים לְהָרִים קוֹל.

קָרָא יִשׁוּעַ בֶּן יוֹצָדָק אֶל הַלְוִיִּם הַמְּנַצְחִים
עַל הַמְּלָאכָה:

— מה קול הרעש הזה, ומה הילדים
האלה מפריעים? שלחו אותם מפה!
התחילו הלויים מפזרים את הילדים
ומגרשים ומקריזים:

— הלאה! הלאה! כל בחור בישראל מִבֵּן
עשרים ולמטה — ישוב לביתו...

בושים ונכלמים הרחקו הילדים עד קצה
הר הבית מצד מערב, אף לביתם לא שבו. הם
התלכדו והיו לגוש אחד גדול.

והילדים — מבני ראשי האבות, מראשוני
העולים: מבני זפי, מבני עוגד, מבני אדוניקם,
מבני הרמה ונבע, מבני עדין ושלומית. היטב
חרה להם על אשר נחום מעבדות המקדש:
מחרישים עמדו ועיניהם נשואות אל הבונים
ואנניהם קשובות אל הלמות הפטישים.

אף הנה קם אחד מהם, פניו מפיקות עז
ועיניו רושפות אש, והוא בן-קדמיאל, מן
המנצחים על הבנין:

— אחים! — קרא בקול — אנו באנו הנה
לעזר, והנה זה אומר: „מפריעים“...

J. S. 1911

— הלא כבני החורונים והעמונים
גרשונו! — נשמע קול מן הקהל.
— גם לנו חלק בבנין! — הריע המון
הילדים.

ובן-קדמיאל עלה ועמד על אבן גבוהה
והסה את הקהל המריע:
— אחי, שמעו! הנה חומת בית-המקדש
נבנית משלש רוחותיה, ממזרח, מצפון ומדרום,
רק מצד מערב עוד טרם נגשו לבנות — הבה,
נבנה אנו את הכתל המערבי!
— הבה, הבה! — הריעו הילדים פה
אחד — נקים ובנינו!

ב

בו במקום סדרה חלקת העבודה בין הילדים:
אלה חוצבים ואלה חרשים, אלה בונים ועומסים
ואלה מנצחים על המלאכה.
אף כאשר באו לקחת מגל האבנים הקרוב
לא נתן להם השומר לקחת אף אבן.
— לא למענכם, קטנים, לקטו והרימו את
הגל הזה!

ובמהתל הוסיף:

— אֲבָנִים אֵלֶּה קִטְנוֹת הֵן וְנוֹעְדוּ בֶּק לִבִּי
עֲשִׂים וּמַעֲלֶה, וְאֵלֹה לְאֻטּוֹטִים מִבְּנֵי עֲשָׂרִים
וּמִטָּה — הִנֵּה הֵנּוּ הַגֵּל הַהוּא...

וּבִידּוֹ הִרְאָה עַל עֲנֻקֵי אֲבָנִים אֲשֶׁר הוֹטְלוּ
כְּגוֹשִׁים כְּבָדִים הִרְחַק מִמָּקוֹם הַבְּנִין.

— לוֹ יְהִי כֹן! — קָרָא בֶן-קְדִמְיָאֵל.

וְאֵל הַיְלָדִים פָּנָה:

— אֲבָנִים מֵאִסּוֹ הַגְּדוֹלִים — אֲנַחְנוּ נִבְנֶה

מֵהֵן!

— נָקוּם וּבְנִינוּ! — הִרְעִיז הַיְלָדִים בָּלֶם.

וְהַעֲבֹדָה הִתְחִילָה בְּמֶרֶץ וּבְחָשֶׁק עֵז.

מֵאוֹת יָדִים בְּכֹחַ נַעֲגָגוֹת, אַךְ אֲמִיצוֹת,
אֲחֻזּוֹת בְּאֲבָנִים הַעֲנֻקִּיּוֹת, כְּעֵדוֹת-עֵדוֹת שֶׁל נַמְלִים
הַעוֹסְקוֹת בְּגִלְגּוֹל גִּרְעִינִים גְּדוֹלִים וּכְבָדִים מֵהֵן
פִּי כִמָּה.

וְהָאֲבָנִים נַעֲקְרוֹת מִמְּקוֹמָן... נִשְׁלָפוֹת מִמָּקוֹם
רִבְצָן אֶלְפֵי שָׁנִים, וְהִנֵּה הֵן זֹוֹת וּמִתְגַּלְגְּלוֹת,
מִתְהַפְּכוֹת מִצֵּד אֶל צֵד וּמִתְקַרְבוֹת לְקוֹל תְּרוּעַת
הַיְלָדִים וּלְצִהָלָתָם.

וְהַמְנַצְחִים עַל הַעֲבֹדָה מְעוֹדְדִים וּמְעוֹרְרִים:

— עורו, עורו! חזקו ואמצו, בני-חיל!
ומן הגדולים, מבני עשרים ומעלה, אין
איש רואה ואין שם על לב לכל העבודה
הנעשית ולכל ההתלהבות הזאת.
רק פעם עלו זרובבל וישוע על החומה
הצפונית והלכו ובאו עד לצד מערב וראו לרב
תמהונם את מעשי הילדים.
אמר ישוע:

— מה הילדים האלה עושים? ומי הרשה
להם לבנות את הפתל המערבי?
וכמעט שקרא ללויים לאמר להם: "שלחו
אותם מפה!"

אך זרובבל מנעוהו מעשות זאת.
— אל תפריע להם! — אמר — ישחקו
הנערים... יתרגלו במלאכת הקדש!

ג

והפתל המערבי הולך ונבנה, הולך ומתרום
ונדבך עולה על נדבך. באו סנבלט החורוני
וטוביה העמוני וראו את ילדי ישראל בעבודתם
והתחילו מלעיגים.

אמר סנבלט:

— מה הילדים האמללים האלה עושים?
היוכלו לסחב אבנים ולקקים אותן מערמות
העפר?

וטוביה מלא אחריו:

— גם אשר הם בונים, הילדים, אם יעלה
שועל ופרץ חומת אבניהם...

שמעו הילדים את לעגם ובמשנה מרץ
ובקול שיר הוסיפו לעלות ולבנות, ובטרם עוד
נגמרו שלשת הקתלים האחרים — נשלם בנינו
של הכתל המערבי.

ובאשר גמרו הבונים את שלשת הקתלים
והגיעו עד הכתל המערבי לא ידעו מה לעשות
בו. היו מהם שאמרו להרסו, ומהם שאמרו
להשאירו.

שלחו וקראו לזרבל ולישוע ובאו.

קם ישוע ואמר:

— בנין נצרים...

ולזרבל פנה ואמר:

— ראה, מה עשו הילדים האלה! הלא

הוסיפו עבודה על עבודה, להרס את הבנוי
ולבנות מחדש...

גם בן-קדמיאל וקרא:

— היה לא תהיה! חזק הכתל, לא תוכלו
להרסו!

ורבים מן הילדים מלאו אחריו:

— חזק הכתל משלשת הכתלים האחרים!

— חזק! — הריעו כל הילדים.

אז קרא זרבבל:

— נקרא למפקחים על הבנין ולמבני דבר
ויבדקו את הכתל.

הדברים אף נאמרו — ומאות ילדים טפסו
בסנאים ועלו על הכתל ועמדו לכל ארכו ונתלו
בקצותיו כלטאות.

— הננו! — קרא בן-קדמיאל — הננו
עומדים פה על הכתל לעיניכם בטח! יבואו
המבקרים ויבדקו — אין אנו יראים! ינסו להרס
את הכתל — אם אף יוכלו...

— ינסו! — ענו גם כל הילדים.

והמפקחים באו, והמבנים בדבר התחילו
בוהנים את האבנים, בודקים בנדבכים, נוקרים

בסדקים, אף ככל אשר יבדקו – בן יתפלאו
וכן ישתוממו:

– האף אמנם ידי הקטנים האלה כוננו
את הכתל הזה? הלא בחכמה ובתבונה נבנה,
אין כמהו לטוב ולחזק!
והכתל המערבי נשאר קים.

★

עברו שנים – – –

בית-המקדש נשרף, נחרב. גם החומה
אשר לחצר בית-המקדש נהרסה. שלשת הכתלים,
המזרחי, הצפוני והדרומי, התמוטטו ונפלו, רק
הכתל האחד, המערבי, לא נחרב.

שלחו בו לפידי אש – האש לא שילטה בו;
אמרו לנפצו בגרזנים – הברזל לא שלט בו;
נסו לקעקע אותו במחי-קבל – ולא יכלו.
אף אבן לא זוה, לא נודעזעה ולא נתפוררה.
והכתל המערבי קים ועומד עד היום הזה.

גְּלוּי הַכֶּתֶל

א

בְּיוֹם תַּשְׁעָה בָּאָב שָׂרְפוּ הַרוֹמָאִים אֶת בֵּית-

הַמִּקְדָּשׁ.

אךְ רָאָה זֶה פֶּלֶא:

כֶּתֶל אֶחָד מֵצֵד מַעֲרֵב לֹא נִשְׂרַף.

כָּל הַכֶּתִּילִים נִשְׂרְפוּ וְנִפְלוּ, רַק הַכֶּתֶל הָאֶחָד,

הַכֶּתֶל הַמַּעֲרָבִי, נִשְׁאָר עוֹמֵד וְאֵין הָאֵשׁ שׁוֹלֶטֶת
בוֹ.

נִסּוּ הַרוֹמָאִים לְהַפִּיל אֶת הַכֶּתֶל - וְלֹא

יָקְלוּ.

הָכּוּ בַּפְּטִישִׁים וּבַגִּרְזֵנִים עַל הָאֲבָנִים - וְאֵף

אֲבֵן לֹא זָזָה מִמְּקוֹמָהּ.

אָמְרוּ הַרוֹמָאִים זֶה לָזֶה:

- עוֹצֵז עֲצָה, מַה לַעֲשׂוֹת לַכֶּתֶל הַזֶּה?

קָם אֶחָד וְאָמַר:

- לְשַׂרֹּף אוֹתוֹ - אִי-אֶפְשָׁר;

- לְהַפִּיל אוֹתוֹ - אִי-אֶפְשָׁר;

— הִבֵּה נִקְבַּר אוֹתוֹ!

— נִשְׁפָּף עָלָיו עֶפֶר, עַד אֲשֶׁר נִכְסָה אוֹתוֹ וְלֹא
יֵרָאָה עוֹד.

וּמֶלֶךְ הַרוֹמָאִים הוֹצִיא פְקָדָה:

— כָּל אִישׁ וְאִשָּׁה וְיֶלֶד וְיִלְדָּה מִיּוֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר אֵינָם מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, יָבִיאוּ בְּכָל
יוֹם תְּשֻׁעָה-בָּאֵב עֶפֶר לִשְׁפָף אוֹתוֹ עַל הַכְּתָל
הַמַּעֲרָבִי.

וּכְאֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּלֶךְ כֵּן עָשׂוּ:

בְּכָל יוֹם תְּשֻׁעָה בָּאֵב בָּאוּ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים,
יְלָדִים וְיִלְדוֹת וְהֵם נוֹשְׂאִים פָּחִים וְסָלִים, תִּיבוֹת
וְשָׂקִים מְלֵאִים עֶפֶר וּמְרִיקִים עַל הַכְּתָל.
עָבְרוּ שָׁנִים רַבּוֹת וְגִבְעָה גְדוֹלָה שֶׁל עֶפֶר
כִּסְתָּה אֶת הַכְּתָל כְּלוֹ מִלְמַעְלָה עַד לַמָּטָה.
נֶעְלַם הַכְּתָל מִן הָעֵינִיִּם וְנִשְׁכַּח גַּם מִן
הַלֵּב.

ב

עָבְרוּ שָׁנִים, שָׁנִים רַבּוֹת.
וַיהוּדֵי אֶחָד, עָשִׂיר גְּדוֹל, עָלָה לִירוּשָׁלַיִם
לְגוֹר בָּהּ.

ביום תשעה-באב נזכר בכחל המערבי,
שכל הכתלים נשרפו ונפלו, רק הכתל האחד,
הכתל המערבי, נשאר עומד והאש לא שלטה בו.
יצא ועבר ברחובות העיר ושאל:

— איפה הכתל המערבי?

ענו האנשים:

— לא ראינו כתל כזה בירושלים...

פתאם ראה:

אשה וקנה-וקנה הולכת כפופה ונאנחת
והיא נושאת שק גדול על שכמה.

היא באה עד גבעה אחת, הורידה את
השק, פתחה אותו ושפכה ממנו עפר על הגבעה.
נגש אליה היהודי ואמר לה:

— הגידי לי, וקנה, האם אין לך מקום על
יד ביתך, כי הלכת דרך רחוקה לשפך את
העפר במקום הזה?

ספרה הוקנה:

— כן צוה מלך הרומאים:

כל איש ואשה וילד וילדה, אשר אינם
מבני ישראל, יביאו בכל יום תשעה-באב עפר

לשפף במקום הזה, מקום שם צמד בית-המקדש
של היהודים...

הבין היהודי, שפה קבור הכתל המערבי.

ג

מה עשה?

בחצות הלילה לקח היהודי כיס מלא
מטבעות כסף וזהב, הלך אל הגבעה ופזר את
המטבעות על פני העפר.

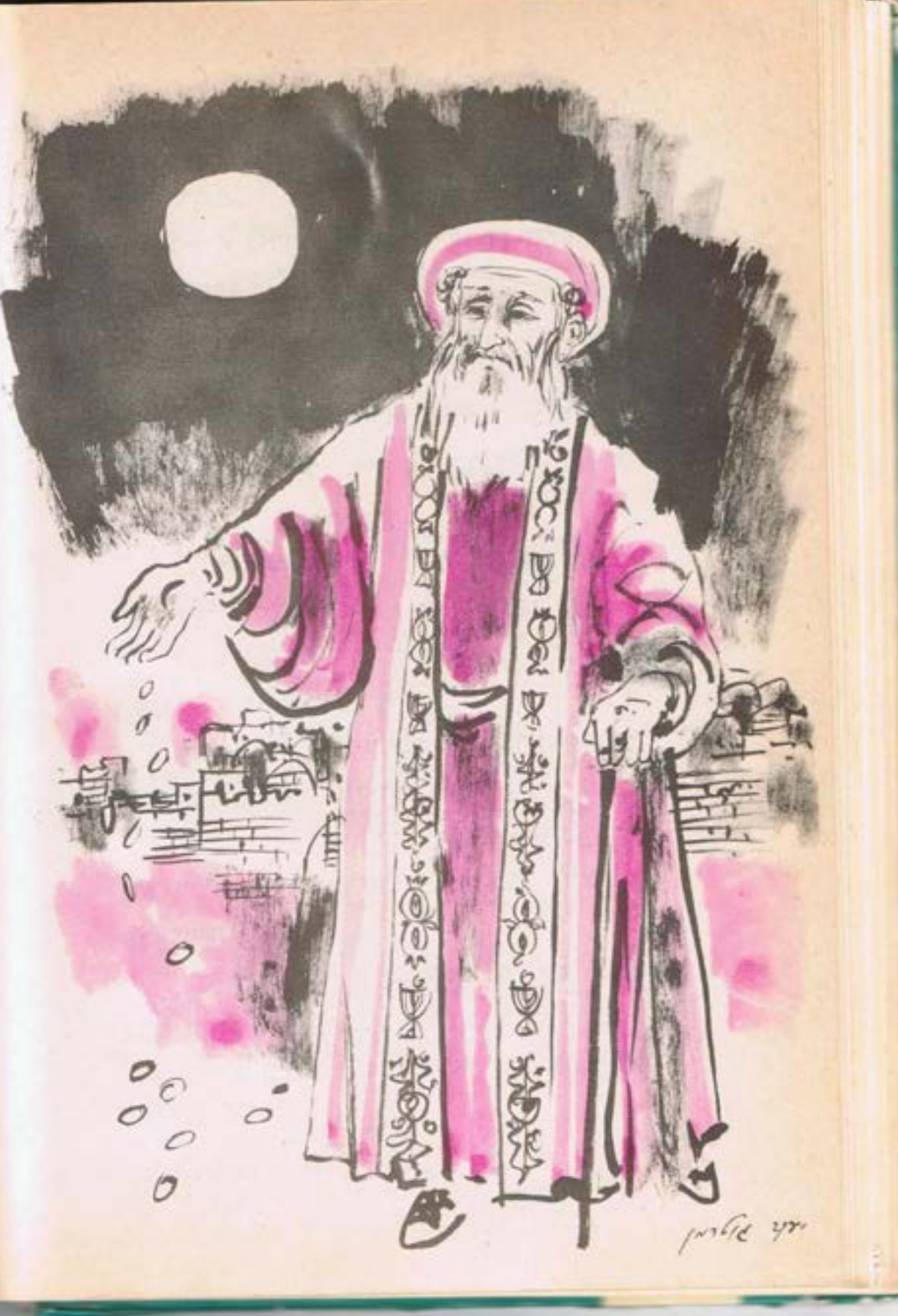
בבקר השכם, אף ורחק השמש, ואנשים
יצאו לעבודתם ועברו על פני הגבעה.

הביט האחד – והנה מטבע של כסף. הביט
השני – והנה מטבע של זהב.

מיד הטילו את עצמם על הארץ, והתחילו
חופרים ומחטטים בידיהם בעפר.

הדבר נודע בעיר וכל העניים באו במעדרים
ובמגרפות, עדרו, גרפו וחקרו, כדי למצא את
המטבעות.

כה עבדו כל היום, ועם שקיעת השמש
נגלו האבנים העליונות של הכתל המערבי.
בלילה השני שוב יצא היהודי העשיר

rah. 2/2/21

ופנור על הגבעה כים מלא מטבעות כסף וזהב.
ולמחר בבקר שוב באו כל העניים שבעיר
במעדרים ובמגרפות, עדרו, חפרו, גרפו והשליכו
את העפר הרחק, הרחק מן המקום הזה: כה
עבדו כל היום, ולפנות ערב נגלה חלק גדול
של הכתל המערבי.

וכן עשה היהודי לילות רבים. לילה לילה
פנור כסף על העפר, ובאו העניים לחפש את
הכסף ועדרו וחפרו וגרפו את כל העפר הרחק
הרחק, עד אשר גלו את הכתל המערבי עד
היסוד.

ובאחד הלילות ירד טל רב ורחץ את
הכתל, ובצאת השמש בבקר היה הכתל המערבי
נקי וצח וטהור ומזהיר מאד.

תְּמָרוֹרִים

א

זֶה בָּמָה יָמִים שְׁחַנְנִיהָ הַקָּטָן מִתְהַלֵּךְ בְּחוּצוֹת
יְרוּשָׁלַיִם, מִבֵּית לְאָרֶץ וּמִלֶּקֶט, גֹּחֵן וּמִלֶּקֶט.
רַבִּים הַמִּלֶּקֶטִּים בְּחוּצוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מִלֶּקֶטִּים
וְשָׂמִים בָּפָה, וְחַנְנִיהָ מִלֶּקֶט וְשֵׁם בִּתְרָמִיל.
מִזְדַּמְנִים לוֹ חֲבָרִים בְּדֶרֶךְ וְשׂוֹאֲלִים:
— חַנְנִיהָ, לֶקֶט זֶה מָהוּ?
וְחַנְנִיהָ כָּאֵלּוּ אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, מִמָּשִׁיף דֶּרֶךְוֹ
וּמִמָּשִׁיף לְקוּטִיוֹ.

הַגִּיעַ עַד חֲצַר בֵּית-הַמִּקְדָּשׁ.
כְּנוּפִיּוֹת-כְּנוּפִיּוֹת מִיְלָדִי יְרוּשָׁלַיִם נִקְבְּצוּ
שָׁם, אֲךָ אֵין מִצְהָלוֹת וְאֵין מִשְׁחָקִים כְּדֶרֶךְ יוֹם-
יוֹם: יוֹשְׁבֵי הֵם לְאָרֶץ, יְלָדֵי יְרוּשָׁלַיִם, וְנֶאֱנָחִים.
רַעֲבִים הֵם וְצָמְאִים, כִּי גִבֹר הָרָעָב בָּעִיר, מִי
הַבּוֹרוֹת דָּלְלוּ וּמִי הַשֶּׁלֶם אֵינָם הוֹלְכִים גַּם
לְאֶטָם.

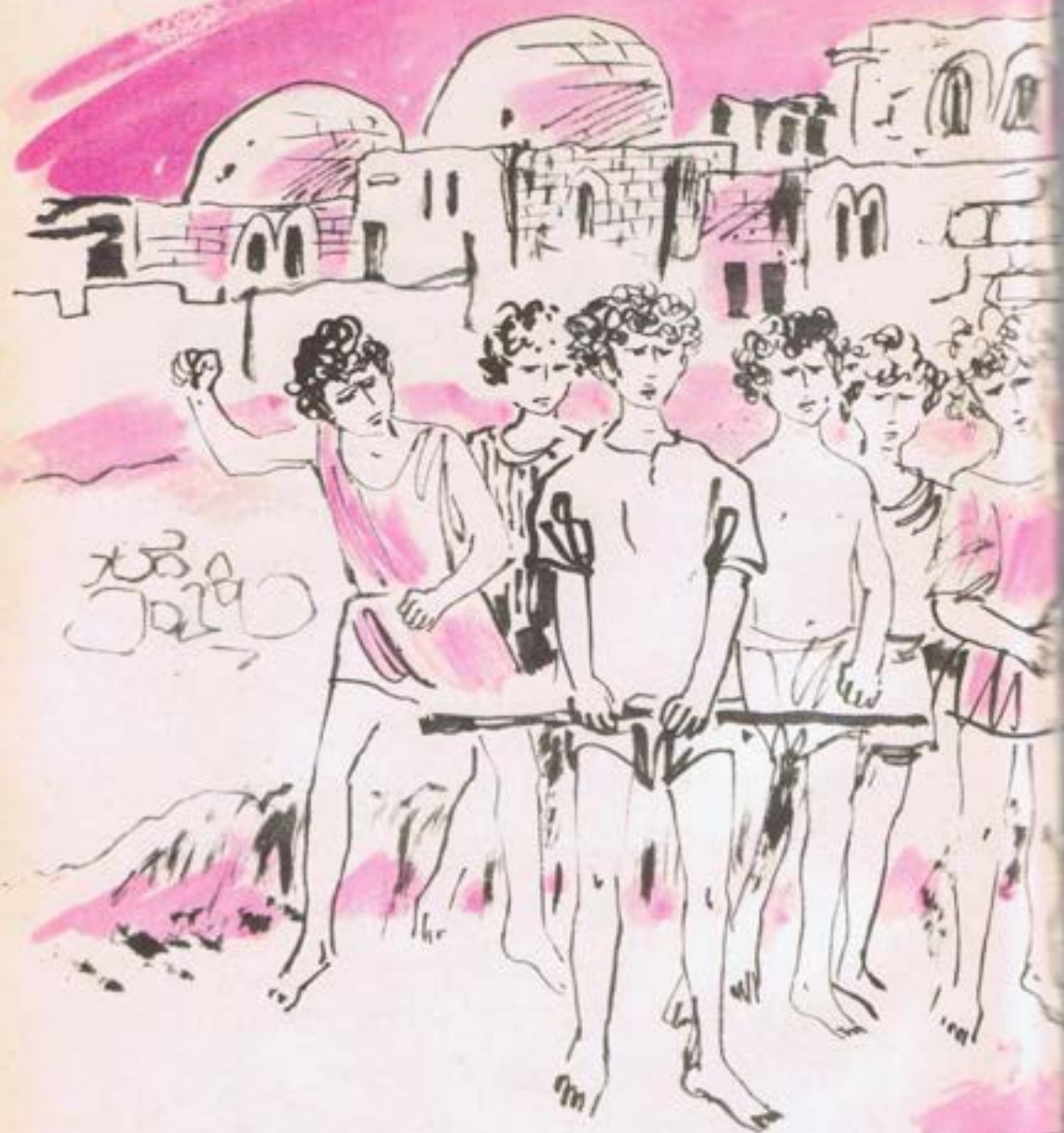
מִפְעַם לְפַעַם נִשְׁמַע קוֹל רַעַם: הָאוֹיֵב
מִרְעִישׁ אֶת הַחוֹמָה.

הילדים מרעידים ומחוירים.
 ושומע חנניה את הילדים מעבירים שמועות:
 – עוד ימים מספר ויבקעו את החומה...
 – ישרפו את בית-המקדש...
 – יחריבו את ירושלים...
 – יגלו אותנו...
 – ואני לא אלך עם הגולה! – קרא
 חנניה.

– יובילו! – מתרים כנגדו ילד אחד.
 – אתחבא!
 – ימצאו! –
 – אברח!
 – יאסרו! –
 – מן הגולה אברח ואשוב!
 – את הדרך לא תמצא...
 – מצא אמצא. הלא תראו!
 בינתיים ראו הילדים את הסרמיל אשר
 על שכמו של חנניה, והגדול שבחבורה קרא:
 – הִי, קטינא, מה שם בתרמילך? הוציאה
 נא אלינו ונאכל!
 ובקראו חטף ולקח בחזקה את הסרמיל

והפכו על פיו. המון גלעיני תמרים נזרדו
מתוך התרמיל ונפזרו לארץ.

— זלל! — קראו אחדים — את התמרים
אכל ואת גלעיניהם זרק לנו.

והם חפנו מן הגלעינים וזרקו על פניו.
— לא זללתי! גם אכל לא בא אל פי
שלשה ימים! — התיפח חנניה והתחיל צוֹבֵר
את הגלעינים אל התרמיל.

— הניחו לו! — פקד ראש החבורה —
השתגע המסכן...

חנניה טען את תרמילו והסתלק. החבורה
הניצה אחריו ראש.

ב

נשרף בית-המקדש, עוד אודים מצשנים
ומפיצים תרכון; ירושלים נחרבה, עוד קול
נפץ הארמונות נשמע למרחוק; ובני יהודה
הגלו.

מחנות-מחנות של גברים ונשים נתונים
בקולרים ומובלים לגולה; השמש יוקדת מעל,
האדמה צורבת מלמטה ושוט השוברים מלקה

ופוצע. וכמאסף למחנות – שירות-שירות של
ילדים וילדות ערמים ויחפים מכים ופצועים.
ואחרון בשורה הולך חנניה הקטן והוא כושל
ונופל ותרימילו על שקמו.

יצא יצא חנניה בראש השורה, אף מפעם
לפעם עצמד, גחן לארץ, חפר גומה בידי, השליך
לשם שנים-שלשה גלעינים, כסם בעפר והדקם
ברגליו. וכך נשאר להיות אחרון.

ראה הנוגש והצליף עליו בשוטו:

– למה תעמד, קטינא, ומה אתה ממולל
ברגליה?

ובצליפות שוט הריץ אותו עד לראש
השורה.

אף חנניה הוסיף להטמין את הגלעינים
באדמה, עד כי פגר שוב והלך אחרון.

וכאשר הורשו המחנות לנוח – לא נח
חנניה: שוב חפר גומות והטמין גלעיניו,
וממשיבת המים שנתנה לו – הטצי שפך
להשקות את הגומות.

הרגיש בזאת הנוגש והכה אותו מכוח
נמרצות.

ונבכריו אף הם גָּעְרוּ בוֹ:
— מָה הַעֲבוֹדָה הַזֹּאת לָךְ, חַנּוּכָּה?
ונחנניה לוחש ואומר:
— אֲנִי מְצִיב צִיּוֹנִים... הֲלֹא כֹה דִּבְרִי
יִרְמְיָהוּ:

«הַצִּיבִי לָךְ צִיּוֹנִים,
שִׁמִּי לָךְ תַּמְרוּרִים...»

— הֵם לֹא יַעֲלוּ לְצֶמַח כָּאֵן בְּשִׁמְמָה —
עוֹנִים חֲבָרִיו.

— שְׁנִים לֹא יַעֲלוּ — וְאַחַד יַעֲלֶה!
— אָכַל חֹטֵא תַּחֲטָא לְנַפְשָׁךְ, חַנּוּכָּה, בְּתַתָּךְ
מִמִּימָךְ הַמַּעֲטִים לְאַרְץ: הֵן תָּמוּת בְּצָמָא וְלֹא
תִּזְכֶּה לָשׁוּב מִן הַגּוֹלָה.
— אֲנִי לֹא אֶזְכֶּה — אַתָּם תִּזְכּוּ...
שׁוֹמְעִים חֲבָרִיו: אֵלֶּה מִשְׁתָּאִים לְדִבְרֵי
וְאֵלֶּה מְנִיעִים רֹאשׁ אַחֲרָיו.

ג

גְּדוּלוֹת וְרִבּוּת הֵיוּ שְׁיָרוֹת הַיְלָדִים שֶׁהָגְלוּ
מִירוּשָׁלַיִם, אֵךְ מַעַט מִהֶרְבֶּה הִגִּיעַ אֶל הַגּוֹלָה:

מהם מתו ברעב ובצמא, מהם עלפו מחם, ואלה
שבאו — נמסרו לעבדים ולשפחות לאדוני
הארץ. וגם מאלה — רבים מהם התבוללו
והתרוצצו עם בני עם הארץ וזכר ארצם נמחה
מעל לבם.

מעטים, מעטים היו אשר זכרו את ציון
וקוו לשוב אליה. ואלה המעטים היו מתלקטים
ובאים אל מחוץ לעיר ומעירים ומעוררים את
אהבתם לארץ-ישראל וגו' שאים ידיהם בשבועה:

«אם אשכחך, ירושלים —

תשכח ימיני!»

בין המעטים האלה היה גם חנניה.

באחד הימים, בעוד הידום נשואות לשבועה,

קם חנניה וקרא:

— אחי, לא די ב"אם אשכחך". הנה

גדלנו, גם כחנו אתנו, נתנה יד אחת ונשובה
אל ארצנו!

רגע שררה דממה, נשמע רטון המפקקים:

— הלא נמות ברעב ובצמא! מי ינחנו

בדרך המדבר והשקמה?

וברגע השני רבו הקולות הבוקעים וקוראים

בכח:

— הננו-הננו! הבה נשובה אל ארצנו!
וביום אחד קמו ויצאו מן הגולה לשוב
לארץ-ישראל.

נארכה הדרך וקשה, וקשה שבועמים לתועי-
דרך... ויום אחר יום יעבר, הלחם אוזל מן
הכלים והמים מתמעטים והולכים.
ונחנניה, ההולך בראש, גם הוא גבוך ואובד
דרך. הוא מטפס ועולה על גבשושיות ועיניו
תרות למרחקים...

רוטנים המפקפקים:

— הלא נמות ברעב ובצמא!...

ויש גם מלגלים:

— חנניה, מה אתה נושא עיניך למעלה?
השפל למטה, אולי תראה את גלעניך צצים
ועולים...

ופתאם קרא חנניה:

— ראש תמר אני רואה! קדימה!!

והמחנה זו. בשארית הכחות הגיעו עד
התמר ובצלו ישבו לנחת. ובנשואם את עיניהם

ראו והנה הבשיל התמר אשכלות תמרים! אכלו
והשיבו את נפשם ושמחו בכליהם וקמו והלכו
עד הגיעם אל התמר השני, וכך הלכו בדרך
התמרים-התמרורים, מתמר לתמר, עד בואם
לארץ-ישראל.

★

ובבואם מצאו את ירושלים חרבה וחר
הבית - שועלים הלכו בו.
הלכו ותריו גבעה נשאה, התישבו עליה
ועבדו את האדמה.
ולתקופת השנים, בשוב שבי הגולה לארץ,
מה נפתעו לראות בתוף החרבן הגדול והנה
קפר עברי פורח - הלא הוא "קפר חנניה".

תִּכּוּן:

י"א באדר - יום תל-חי

- 5 - - - ארי האבן
- 12 - - - היד החזקה
- 19 - - - יוסי גבור ישראל

כ' בתמוז - יום הרצל

- 24 - - - משק הכנפים
- 31 - - - הברוש והדגל
- 37 - - - הרצל השני

כ"א בתמוז - יום ביאליק

- 46 - - - קן לצפור

ט' באב - יום התרגון

- 54 - - - הכתל המערבי
- 64 - - - גלוי הכתל
- 70 - - - מקדשים